

PRIREJANJE MLADINSKE POVESTI PRIMOŽA SUHODOLČANA KOŠARKAR NAJ BO! V LAHKO BRANJE IN ODZIVI TESTNIH BRALCEV NA PRIREDBO

NIKA VIZJAK PUŠKAR^{1,2}

¹ Center za sluh in govor Maribor, Maribor, Slovenija
nika.vizjak-puskar@csgm.si

² Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Maribor, Slovenija
nika.vizjak-puskar@csgm.si

Prispevek je nastal na podlagi rezultatov doktorske disertacije z naslovom Branje in razumevanje mladinskih leposlovnih besedil pri učencih z govorno-jezikovnimi motnjami ter prirejanje besedil v laže berljive oblike. Mladinska povest Primoža Suhodolčana Košarkar naj bo! je bila izbrana za raziskavo, saj je med mladimi bralci zelo priljubljena, a je zaradi avtorjevega posebnega jezikovnega sloga za posameznike s težavami na področju bralnega razumevanja zelo težko razumljiva. Z dovoljenjem avtorja je bila celotna povest prirejena v lahko branje. Kot testni bralci v procesu prirejanja Suhodolčanove povesti so sodelovali osnovnošolci z govorno-jezikovnimi motnjami (GJM). Namen prirejanja je bil, da z uporabo drugih jezikovnih sredstev omogočimo razumevanje besedila tudi otrokom oziroma mladostnikom z GJM. Prispevek prikazuje konkretne primere prirejanja ter odzive testnih bralcev na prirejeno besedilo.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.ff.1.2025.17](https://doi.org/10.18690/um.ff.1.2025.17)

ISBN
978-961-286-944-1

Ključne besede:
mladinska književnost,
lahko branje,
priredba leposlovja,
mladinska povest,
govorno-jezikovne motnje

Opomba:
Ta prispevek temelji na
Vizjak Puškar, N.
(2024). *Branje in
razumevanje mladinskih
leposlovnih besedil pri učencih
z govorno-jezikovnimi
motnjami ter prirejanje besedil
v laže berljive oblike:*
*doktorska
disertacija* [Doktorska
disertacija, N. Vizjak
Puškar]. Digitalna
knjižnica Univerze v
Mariboru.
[https://dk.um.si/IzpisGra
diva.php?lang=slv&id=87
182](https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=87182)

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.ff.1.2025.17](https://doi.org/10.18690/um.ff.1.2025.17)

ISBN
978-961-286-944-1

ADAPTING THE YOUTH NOVEL "SPROUT - FROM LANKY TO LEGENDARY" BY PRIMOŽ SUHODOLČAN INTO EASY-TO-READ FORMAT AND RESPONSES OF TEST READERS TO THE ADAPTATION

NIKA VIZJAK PUŠKAR^{1,2}

¹ Center for Hearing and Speech Maribor, Maribor, Slovenia
nika.vizjak-puskar@csgm.si

² University of Maribor, Faculty of Education, Maribor, Slovenia
nika.vizjak-puskar@csgm.si

Keywords:

youth literature,
easy-to-read,
literary adaptations,
youth novel,
speech and language
disorders

Note:

This paper is based on
Vizjak Puškar, N. (2024).

*Branje in razumevanje
mladinskih leposlovnih besedil
pri učencih z govorno-
jezikovnimi motnjami ter
prirejanje besedil v lažje
berljive oblike: doktorska
d disertacija*

[Doktorska disertacija, N.
Vizjak Puškar]. Digitalna
knjižnica Univerze v
Mariboru.

[https://dk.um.si/
IzpisGradiva.php?lang=
slv&id=87182](https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?lang=slov&id=87182)

This chapter is based on the findings of a doctoral dissertation titled Reading and Comprehension of Youth Literary Texts for Students With Speech and Language Disorders and Adaptation of Texts into Forms that are Easier to Read. The youth novel *Sprout – From Lanky to Legendary* by Primož Suhodolčan was chosen for the study due to its popularity among young readers and the challenges it poses for individuals with reading comprehension difficulties, primarily because of the author's unique linguistic style. With the author's permission, the entire novel was adapted into an easy-to-read format. Elementary school students with speech and language disorders (SLD) participated as test readers during the adaptation process. The aim was to facilitate understanding of the text for children and adolescents with SLD by employing alternative linguistic techniques. This chapter presents specific examples of the adaptations made and examines the responses of test readers to the modified text.

1 Uvod

Pri pouku slovenščine v tretjem triletju osnovne šole v prilagojenem izobraževalnem programu z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z govorno-jezikovnimi motnjami pri učencih opažamo velike težave z branjem in razumevanjem literarnih besedil. Težave se pri njih pojavljajo predvsem pri samostojnem branju besedil, zato ga pogosto zavračajo in samoiniciativno ne posegajo po literarnih besedilih. Ker so se kot zelo primerna oblika besedil zanje izkazale priredbe v lahko branje, smo v to obliko priredili priljubljeno mladinsko povest *Košarkar naj bo!* avtorja Primoža Suhodolčana.

Govorno-jezikovne motnje (GJM) so zelo širok pojem, ki se nanaša na težave z razvojem, uporabo in razumevanjem jezika. To lahko vključuje težave s strukturo jezika, kot so težave s tvorjenjem stavkov ali razumevanjem slovničnih pravil, ter težave z besediščem in komunikacijo. Največji primanjkljaj pri teh učencih je opazen na področju bralne pismenosti. Pogosto so prisotna odstopanja tudi na področju motorike, ki ovirajo otroke pri vsakodnevni dejavnosti. Slabša pozornost in koncentracija jih ovirata pri sprejemanju dražljajev iz okolice. Težave na področju spomina jih ovirajo pri spontanem učenju ter uporabi naučenega. Otežena sta slušno in bralno razumevanje vseh vrst besedil. Zato se pogosto pojavijo dodatne čustvene težave ter težave na področju socializacije (de Jong 2019). Z raziskavo je bilo dokazano, da lahko pri učencih z GJM s pomočjo besedil, prirejenih v lahko branje, pozitivno vplivamo tako na njihovo bralno razumevanje kot na bralno motivacijo (Vizjak Puškar 2023).

Za raziskavo je bila izbrana Suhodolčanova povest *Košarkar naj bo!*, ker gre za večkrat nagrajeno in med mladimi zelo priljubljeno delo, za katerega sta značilna predvsem humor in nenavaden jezik. V jeziku se pojavljajo nenavadne metafore in primerjave, pretiravanje, medbesedilnost, posnemanje nemščine in ostalih jezikov ter komično prikazovanje oseb in dejanj (Saksida 1999). Vsi ti elementi bralcem z GJM predstavljajo ovire, zaradi katerih je zanje branje izvirnika oteženo. Namen prirejanja je, da z uporabo drugih jezikovnih sredstev omogoča razumevanje situacije in besedila tudi otrokom oziroma mladostnikom z GJM.

1.1 Priredbe literarnih besedil v lahko branje

Priredbe literarnih besedil so v zadnjem času zelo aktualno, a precej nedorečeno področje v literarni vedi. Vse več je govora o njihovi funkciji, pri tem pa se poudarja predvsem pomen njihove kakovosti in namena (Shavit 1981, Carroll 2009, Mohor 2013, Haramija 2017, Krakar Vogel 2020). Pomembno vprašanje je, kako ločiti med dobrimi in slabimi priredbami ter kako presoditi, kdaj so te sploh utemeljene in smiselne. »Krajšanje oz. prirejanje literarnih besedil je povsem upravičeno za skupine bralcev z bralnimi težavami, kot so npr. bralci z motnjo v duševnem razvoju ali dislektiki«, ugotavlja tudi Boža Krakar Vogel v svojem delu *Didaktika književnosti pri pouku slovenščine* (2020: 185). Kadar izbiramo besedila za določeno ciljno skupino, moramo izbirati med besedili, ki že v izvirniku ustrezajo doživljajskim zmogljivostim bralca oziroma uporabnika literarnega dela (Grosman 2004, Hutcheon 2006, Vizjak Puškar 2017, 2018, Krakar Vogel 2020), prav tako pa je to pomembno v prirejenem besedilu.

Priredbe so v slovenskem prostoru pravzaprav stalnica. Tuja literatura je v začetku k nam prihajala zgolj v obliki priredb. V 19. stoletju so slovenski bralci lahko brali Robinzona, Kočo strica Toma, Guliverja, Barona Münchhausena le kot priredbe. Prav tako so po drugi svetovni vojni nastajale priredbe besedil, ki so bile skladne s takratnim režimom. Pogosto so besedila priredili kar avtorji sami (Mohor 2013).

Pojem priredbe lahko opazujemo s treh različnih ravni: kot teoretični vidik, ki odpira poglavje o razliki med priredbo in predelavo, vidik avtorstva, ob katerem se izpostavljajo zlasti problematika originala, prevoda in medbesedilnosti, ter vidik namena, ki se kaže v problematiki skrajšav ali poenostavitev, zlasti za posebne potrebe, kot sta učenje tujega jezika ali pouka književnosti, včasih tudi kot pomoč manj motiviranim ali na različne načine bralno oviranim bralcem. (Mlakar 2013: 8–9.)

Nikolajeva (1996) trdi, da je pri prevodu mladinskih literarnih besedil bolj kot neposredno sledenje izvirniku pomembno upoštevanje otrokove zmožnosti razumevanja besedila. To pravzaprav velja tudi za priredbo besedila v istem jeziku. Otrok mora biti sposoben besedilo sprejeti in ga izkoristiti v literarnoestetskem smislu. Mora ga doživeti, besedilo mora v njem zbuditi določena čustva. Prevajalec (tudi prirejevalec) mora zato namesto dobesednemu prevodu slediti sposobnostim bralca, torej otroka, njegovim bralnim sposobnostim ter omejenemu splošnemu znanju, ki je pogosto odvisno od socialnega in nacionalnega okolja, iz katerega otrok

izhaja. Zelo pomembno je, da prevajalec zna presoditi, kaj in koliko prirediti, da dela ne spremeni preveč in mu s tem ne odvzame njegove verodostojnosti.

Kot zelo primerna oblika literarnih priredb za učence z GJM so se izkazale priredbe v obliko lahkega branja. Prve smernice za lahko branje (*Guidelines for easy-to-read materials*, 2007, dopolnjene 2010) je pripravila mednarodna organizacija IFLA (International Federation of Library Association). V teh smernicah sta poudarjena dva vidika uporabe lahkega branja, in sicer za osebe s posebnimi potrebami ter za osebe z omejenim jezikovnim znanjem. Predstavljeni sta dve definiciji lahkega branja: po prvi gre zgolj za oblikovne prilagoditve, pri katerih je besedilo bolj pregledno, ne pa tudi enostavnejše za razumevanje (levostranska poravnava, večji font črk, primerna izbira pisave, nebleščec papir ipd.), druga definicija je bistveno širša in ob oblikovnih prilagoditvah zahteva tudi jezikovno poenostavljanje besedil. Za našo raziskavo je pomembna predvsem druga definicija, ki zahteva poleg oblikovnih tudi (in predvsem) jezikovne prilagoditve. »Termin lahko branje se navezuje torej na obliko in prilagoditve (literarnih) besedil in ne na morebitno razumevanje termina kot branja trivialne književnosti.« (Haramija in Batič 2016: 36.)

Pri prirejanju v lahko branje sta priporočljiva uporaba osnovnega besedišča in izogibanje metaforičnim izrazom. Oboje pa je pri prirejanju besedil treba premišljeno upoštevati. Odpira se namreč vprašanje, do katere mere literarna besedila poenostaviti, da njihove literarne vrednosti popolnoma ne izničimo. V splošnem sicer velja, da se v besedilih v lahkem branju popolnoma izogibamo metaforam in prenesenemu pomenu, vendar se v praksi pogosto izkaže, da niso vse metafore uporabnikom nerazumljive. Nekatere lahko razumevanje celo olajšajo. Prav zato so priporočljive oziroma nujne raziskave, ki bodo postavile smernice oziroma model za prirejanje besedil in bodo pokazale, katere vrste metafor uporabnikom povzročajo težave, katere so nepotrebne, katere pa je v besedilu dobro ohraniti in jih po potrebi le prilagoditi (Bredel in Maaß 2016).

V nadaljevanju predstavljamo možnost uporabe lahkega branja za prirejanje mladinskih literarnih besedil. Pri postavljanju meril za ugotavljanje kakovosti literarnih priredb za določeno ciljno skupino je treba upoštevati tako oblikovno kot vsebinsko plat priredbe. V tabeli 1 predstavljamo oblikovna in vsebinska merila kakovosti priredb, povzeta po priročniku *Lahko branje za strokovnjake* (Haramija in Knapp 2019b).

Tabela 1: Merila kakovosti priredb

OBLIKOVNA MERILA KAKOVOSTI	VSEBINSKA MERILA KAKOVOSTI
– oblika in velikost pisave – poravnava – ilustracije – format	– starost, kognitivni razvoj, morebitne posebne potrebe uporabnika – verodostojnost glede na izvorno besedilo – jezikovna pravilnost – aktualnost oz. zanimivost za uporabnika

V zadnjem desetletju se v Sloveniji lahko branje intenzivno razvija in je v prvi vrsti namenjeno osebam z motnjami v duševnem razvoju. Z izdajanjem in prirejanjem vseh vrst besedil (tudi literarnih) v obliko lahkega branja se ukvarja Zavod Risa, v začetku leta 2017 je bilo ustanovljeno tudi Društvo za prilagojeno obliko komunikacij Labra. V okviru dveletnega projekta Lahko je brati, ki se je zaključil junija 2019, so bile postavljene slovenske smernice za lahko branje, pri čemer sta izšla priročnika *Nasveti za lahko branje* (v dveh delih – *Uvod in Pravila*) (Haramija in Knapp 2019a, Haramija, Knapp in Fužir 2019) ter *Lahko branje za strokovnjake* (Haramija in Knapp 2019b).

Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 (2021) kot enega izmed ciljev navaja prilagojene načine sporazumevanja. Med ukrepi navajajo tudi gradiva lahkega branja. To nakazuje, da so v Sloveniji tudi na deklarativni ravni že opazni premiki k bolj inkluzivno naravnanim politikam glede vključevanja prilagojenih gradiv za učenje in poučevanje (Haramija in Vršnik Perše 2023).

Termina lahko branje ne smemo zamenjevati s pojmom trivialne literature ali rumenega tiska, čeprav po mnenju nekaterih strokovnjakov na to asociira. S strani jezikoslovcev in bibliotekarjev so bila predlagana nekatera druga poimenovanja, vendar se je zaradi preprostosti obstoječega poimenovanja in sedanje razširjenosti med uporabniki obstoječi termin zaenkrat ohranil (Haramija in Knapp 2019b).

Lahko branje je proces in metoda komunikacije, ki naj bi pospeševala razvoj pismenosti ter socialno in psihološko vključevanje osebe s težavami branja in pisanja v okolje. Komunikacija je prirejena tako, da se določeno vsebino sporoča na berljiv in razumljiv način. Besedila so pripravljena v seriji postopkov po posebnih tehničnih/vsebinskih in oblikovnih zakonitostih in določenih merilih. Usmerjena so v sporočanje informacij osebam, prikrajšanim na področju bralne pismenosti, na njim berljiv, čitljiv in razumljiv način. Cilj metode in procesa je, da je informacija lahko berljiva ter razumljiva in tudi dostopna ter uporabna. Lahko branje so avtorska ali prirejena besedila in zapisi, kot so besede, simboli, ilustracije ter avdio in video

zapisi. Lahko branje je odvisno od več dejavnikov, pri čemer ne gre le za prirejanje že obstoječih informacij, temveč tudi za tvorjenje informacij v laže berljivi in razumljivi obliki (Haramija in Knapp 2019b: 52).

Haramija (2017) ugotavlja, da besedila v obliki lahkega branja ne sodijo več v območje književnosti, saj so glede na funkcijske zvrsti jezika predstavljena iz območja umetnostnega jezika v neumetnostni praktičnosporazumevalni jezik.

Leposlovna dela v lahkem branju po prilagoditvi sicer izgubijo umetniško vrednost, saj ohranijo le fabulo, a dostopnost teh del pomeni en korak k inkluziji posameznikov z motnjo v duševnem razvoju, hkrati pa jim odpira možnost za razvoj besedišča in razmislek o literarnih delih (Koprivnik 2022: 85).

Kar piše Koprivnik, velja tudi za druge ciljne skupine, vključno s posamezniki z GJM. Dejstvo pa je, da glede na raznolikost ciljnih skupin gradiva lahkega branja ne morejo biti enotna. Prilagajati jih je treba glede na sposobnosti in posebnosti posamezne ciljne skupine. Prav zato je pomembno, da se besedilo pripravlja skupaj s testnimi bralci. Pomembno je, da vemo, kdo so bralci in kakšne so njihove sposobnosti in potrebe (Haramija in Knapp 2019b).

Literarno besedilo, ki je predmet razprave, je bilo prirejeno v četrti stopnji lahkega branja. Pri pripravi besedil, ki ustrezajo tej stopnji, se moramo držati naslednjih pravil.

1. Povedi morajo biti kratke, večinoma enostavčne ali preproste dvostavčne.
2. Vsak stavek naj bo zapisan v svoji vrstici, kadar gre za večstavčne povedi, naj bodo te razdeljene.
3. Premi govor naj bo poenostavljen. Dialogi naj bodo zapisani krepko, brez narekovajev.
4. Vsebina naj bo poenostavljena, skrajšana, razdeljena na krajše enote (poglavja).
5. V uvodnem poglavju naj bo pojasnjeno ozadje zgodbe, na koncu vsake knjige pa sta priporočljiva tudi slovar manj razumljivih besed ter seznam literarnih likov s kratkim opisom in ilustracijo.
6. Knjige naj bodo opremljene z nazornimi ilustracijami, ki pripomorejo k razumevanju besedila. Pod vsako ilustracijo naj bo tudi opis dogajanja, ki ga ilustracija prikazuje. (Haramija in Knapp 2019a.)

1.2 Predstavitev mladinske povesti *Košarkar naj bo!*

Mladinska povest sodobnega slovenskega avtorja Primoža Suhodolčana *Košarkar naj bo!* je med mladimi bralci že tri desetletja zelo priljubljena. Kar deset let (1998–2008) se je obdržala na lestvici v akciji Moja najljubša knjiga (priznanje je podeljevala Slovenska sekcija IBBY, ki je nagrajevala avtorje za najboljšo knjigo po izboru mladih bralcev). Od tega je za to delo avtor kar petkrat (1999, 2000, 2001, 2002 in 2008) dobil zlato priznanje, kar pomeni, da je knjiga zasedla prvo mesto na omenjeni lestvici. Knjiga je v letu 2022 po podatkih iz baze Cobiss zasedla tudi drugo mesto na lestvici največkrat izposojenih slovenskih leposlovnih knjig.

Prvo objavo je besedilo z naslovom *Košarkar naj bo ...!* doživelo v Pionirskem listu, kjer je izhajalo po delih z ilustracijami Marjana Mančka (1981–1982). Suhodolčanova realistična povest je v knjižni izdaji z naslovom *Košarkar naj bo!* prvič izšla leta 1994 kot prva v tetralogiji o košarkarju Ranti. Gre za realistično športno avanturistično serijo del, ki »združuje športno in ljubezensko tematiko, ne nazadnje pa predstavlja tudi vsakodnevne težave odraščajočega najstnika (šola, učenje, nestrinjanje s starši), čeprav se tudi mladostnikovih socialnih vlog avtor loteva s humorjem« (Haramija 2012: 271).

Vrednost literarnega dela je v izvirnosti Suhodolčanovega humorja, ki je izražen predvsem na situacijski in besedni ravni, kjer še posebej izstopajo koroško obarvani narečni izrazi. Za humor na besedni ravni so pogosto uporabljeni še paradoks, logična medbesedilna komparacija, fraze in pretiravanja. (Haramija 2012: 263–264.)

Kos (2001: 158) definira pripoved ali povest kot srednje dolgo besedilo, ki se le malo razlikuje od romana ali dolge novele, a je v primerjavi z njima manj dovršena. Navaja, da se v sodobni književni teoriji izraz povest uporablja zlasti v povezavi z mladinskimi pripovednimi deli. Haramija (2005: 31) Suhodolčanovo besedilo *Košarkar naj bo!* v skladu s Kosovo definicijo opredeli kot realistično mladinsko pripoved oziroma povest s športno avanturistično tematiko in jo uvršča med srednje dolgo mladinsko prozo (Haramija 2009, 2012). Zorman (2021) sicer ugotavlja, da je humoristična mladinska proza pogosto tako močno prežeta s humornimi elementi, ki presegajo načela dejanskega oziroma realnega sveta, in poudarja zabavna neskladja ter izjeme, da se v določenih pogledih (ob dobesebnem razumevanju) na videz

približuje fantastičnemu. Vendar pa obravnavana Suhodolčanova povest kljub humornim elementom in nenavadni metaforiki tematsko ostaja v okviru realnega.

V povesti *Košarkar naj bo!* je Suhodolčan upodobil literarni lik sprva lenega in nerodnega najstnika, ki se prelevi v pravega košarkarskega asa. Ob njegovih športnih podvigih pa ga pestita predvsem šola in ljubezen, kar je za najstnika precej težavno (Haramija 2009). Tretjeosebni pripovedovalec takoj na začetku bralce seznanj z Ranto kot glavnim likom pripovedi ter ga tudi natančno opiše in označi, pri čemer že takoj na začetku stopi v ospredje avtorjev značilen jezikovni slog z veliko mero pretiravanja. Avtor v svoji tetralogiji o košarkarju Ranti uporablja sleng in koroške narečne oziroma pogovorne izraze (Haramija 2013).

Povest je razdeljena na štiriintrideset krajših naslovljenih poglavij, v katerih bralec spremlja glavni lik skozi njegove dogodivščine na poti do uspeha. Pripoved je postavljena v sodobni čas in opisuje dogodke, ki se odvijajo v obdobju enega šolskega leta. Dogajanje se odvija pretežno v Rantinem šolskem in domačem okolju, na igrišču, treningih in tekmah.

Glavni literarni lik Ranta je na začetku len, neroden in za šolo nezainteresiran najstnik, ki izjemno rad jé. Njegova najljubša hrana je fižol. Ker je tudi zelo visok in suh, ga vsi kličejo Ranta. V koroškem narečju se izraz ranta uporablja za fižolovko, torej tanjši kol, okrog katerega se ovija visoki fižol. Lik Rante se skozi povest razvija in odrašča. Njegovo življenje se spremeni, ko ga učitelj športa Salta seznanj s košarko in se odloči iz njega narediti košarkarja. Po prvih poskusih in neuspehih Ranta košarko vzljubi in skozi naporene treninge z veliko truda in vztrajnosti postane uspešen košarkar. Medtem pa vzljubi tudi Metko, rdečelaso sošolko, »ki nikakor ni brhka gospodična, pač pa dekle, ki klofne in boksne nadležnega sošolca« (Saksida 2017: 146). Metka je literarni lik, ki poleg košarke pomembno vpliva na razvoj glavnega junaka. Ranti pomaga tudi pri učenju in izboljšanju šolskega uspeha. Vse skupaj pripelje do Rantinega končnega uspeha na treh ravneh – v šoli, v košarki in ne nazadnje v ljubezni.

Ranto skozi celotno pripoved spremlja najboljši prijatelj Smodlak, ki je stranska oseba in nekakšen komentator Rantinih športnih in drugih dosežkov (Saksida 2017). Ranti svetuje z zanimivimi domislicami, ki jih izraža v svojem značilnem, pogosto težko ali celo nerazumljivem jeziku.

Poleg treh osrednjih literarnih likov se v povesti pojavljajo tudi Rantini starši, vrstniki, učitelji in trener. Med vrstniki je pomembnejši Duško, ki v pripoved vstopa kot negativen lik, s katerim sta z Ranto v sporu zaradi medvrstniške tekmovalnosti. Ker ga je Ranta nekoč na igrišču premagal v košarki, se mu želi Duško maščevati in mu speljati Metko, kar pa mu seveda ne uspe, saj ga Metka odločno zavrne z udarcem.

2 Metoda

Z namenom dokazati smiselnost prirejanja besedil za ciljno skupino učencev z GJM je bilo v sklopu širše raziskave, ki je potekala v šolskem letu 2022/23, izvedeno preverjanje razumevanja izvirnega odlomka besedila in besedila v lahkem branju, ki je potekalo v več fazah. V tem prispevku so predstavljene prve tri faze, ki zajemajo analizo razumevanja uvodnega odlomka v izvirni obliki, razumevanje vsebinsko enakega odlomka v lahkem branju ter razumevanje celotne povesti, prirejene v lahko branje. Analiziran je bil tudi splošni odziv učencev za izvirno in prirejeno besedilo.

Pred prirejanjem in izvedbo raziskave je bilo pridobljeno soglasje avtorja Primoža Suhodolčana in Založbe Suhodolčan za prirejanje povesti in uporabo ilustracij Uroša Hrovata. Povest je bila nato prirejena tako, da ustreza četrti (najvišji) stopnji lahkega branja. Prirejanju so sledili testna branja in izvedba raziskave.

2.1 Prirejanje besedila

Celotna Suhodolčanova povest obsega približno 130 000 znakov, medtem ko je priredba za skoraj 60 odstotkov krajša in obsega približno 53 000 znakov.

V izvirni obliki je povest je razdeljena na štirintrideset naslovljenih poglavij. Naslovi poglavij, ki sicer napovedujejo temo oziroma se nanašajo na podatek ali drobec dogajanja iz besedila, so največkrat zelo metaforični ali zapisani v pogovornem jeziku. Zato smo se odločili naslove v priredbi spremeniti in poenostaviti, da jasno napovedujejo temo poglavja. Vsebinsko je delitev poglavij ostala nespremenjena, saj so že v izvirniku poglavja kratka in vsebinsko zaokrožena, kar ustreza tudi delitvi besedil na krajše enote po pravilih lahkega branja.

V povesti je veliko dialogov, ki izvirnik delajo duhovit in mladostniku zanimiv, saj je pisatelj v njih uporabil jezik in način komunikacije mladih. Jezik, ki odstopa od norme slovenskega knjižnega jezika, je za učence z GJM pogosto zelo težko razumljiv. Prav tako težko ločijo med knjižnim in neknjižnim jezikom, zato tudi ni priporočljivo, da v literarnih delih berejo besedila v slengu, saj le-ta ne doseže učinka, ki naj bi ga (to je zavedanje neformalne situacije uporabe pogovornega jezika v literarnem delu). Sprva je bilo v priredbi povesti ohranjenih več podrobnosti v dialogih, vendar je bilo kasneje ugotovljeno, da te slabšega bralca ovirajo pri dojetanju zgodbe, zato so bili po testnih branjih posamezni deli izpuščeni. Dialogi so bili prirejeni tako, da se skozi njih vendarle nakazujejo značajske lastnosti lika, ki so v izvirnem besedilu izražene prav skozi njegov govor.

Tabela 2: Primerjava različic med testnim branjem – Tundra

Izvirno besedilo	
Takrat je pribrzel v razred Tundra, učitelj zemljepisa, ki je dobil ime po svoji polplešasti glavi: »Kaj ujeti? Koga ne morem ujeti? Sedite! Tišina! Katerega smo danes? Dvajsetega? Dvajseti, pridi ven in obesi zemljevid! Ne tako! Obrni ga! Kaj ne veš, da je severni tečaj na severu?! Koliko je dvajset deljeno z dva?« »Deset!« je odgovoril razred. »Deseti, pridi ven! Koliko je deset krat tri?« »Trideset!« »Trideseti, pridi naprej! Koliko je trideset deljeno s pet?« Tako dolgo so računali, dokler ni pol razreda stalo pred tablo. »Pridni!« jih je pohvalil Tundra. »Ždaj ko smo ponovili osnove deljenja in množenja, lahko sedete!« »Bog lonaj, Tundra,« si je oddahnil Smodlak, ki je tudi bil med žrtvami. »Marijan, ti ostani pred tablo! Nam boš še nekaj povedal,« ga je ustavil Tundra. (Suhodolčan 2017:32)	
1. različica priredbe	2. priredba po testnem branju
V razred je prišel Tundra. Tundra je bil učitelj geografije. Tundra je pokrajina brez dreves in trave. V tundri rastejo samo mahovi in lišaji. Učitelju so rekli Tundra, ker je bil skoraj plešast. Tundra je začel klicati učence pred tablo. Vsi so bili prestrašeni, da bodo vprašani za oceno. Potem je Tundra poslal učence nazaj v klopi. Samo Smodlak je moral ostati pred tablo.	V razred je prišel učitelj geografije. Začel je klicati učence pred tablo. Učenci so eden za drugim prihajali pred tablo. Bali so se, da bodo vprašani za oceno. Potem jih je učitelj poslal nazaj v klopi. Samo Smodlak je moral ostati pred tablo.

V priredbi so tudi izpuščena imena posameznih likov, ki za potek zgodbe niso bistveni ali se v besedilu pojavijo le enkrat. V priredbi so poimenovani le z občnimi imeni (npr. učitelj geografije), čeprav je Suhodolčan prav z uporabo imen in vzdevkov Rantinih sošolcev in učiteljev poskrbel za komičnost obravnavane

mladinske povesti. V izvirniku so imena pomembna, ker so pomenonosna in komična, vendar bi s temi imeni ustvarili pri bralcu z GJM preveč zmede, s čimer bi se izgubilo bistvo zgodbe. V priredbi je ohranjen le vzdevek Salta za učitelja športa ter ime trenerja Mirta. V prvi različici priredbe so bili vzdevki ostalih učiteljev (Tundra, Enkica, Mamica) ohranjeni in pojasnjeni znotraj besedila. Testno branje je pokazalo, da je to vneslo v besedilo preveč zmede. Testni bralci so se preveč osredinili na ime in njegovo razlago, zaradi česar se je izgubila njihova pozornost, kar je vplivalo na slabše razumevanje zgodbe. Iz primera, predstavljenega v spodnji tabeli, je poleg izpuščanja vzdevka razvidno tudi postopno izpuščanje premega govora.

Medtem ko zgoraj navedeni odlomek izvirnega besedila obsega približno 800 znakov, končna oblika prirejenega odlomka vsebuje le 200 znakov. Krajšanje je bilo izvedeno predvsem na osnovi izpuščanja premega govora, skozi katerega se v izvirnem besedilu stopnjuje napetost in ponazarja strah učencev, kar pa je v priredbi v lahko branje neposredno izraženo. V prvi različici priredbe je vidno, kako se pojasnjevanje učiteljevega vzdevka s pojasnjevanjem pomena besede tundra zaplete. Na podlagi te ugotovitve so bili tudi ostali vzdevki učiteljev, ki se v besedilu pojavijo le enkrat in za celoten potek pripovedi niso pomembni, izpuščeni.

Tabela 3: Primerjava različic med testnim branjem – Renata

Izvirno besedilo	
Ranta je bil super volje. Še nikoli si ni žvižgal, kadar je šel proti šoli. Pri trgovini s čevlji se je ustavil in se pogledal v izložbenem steklu. Ranta, veliki košarkar in veliki osvajalec! Oh ja, ženske, le kaj bi brez nas, je vzdihnil. Komaj je izrekel te preroške besede, sta dve takšni priskakljali mimo. Ena od njih je bila Renata, najbolj tečna koklja v kurniku, kot ji je pravil Smodlak. »Vidiš, to je tisti, o katerem sem ti toliko pravila. Ali ni krasen? Pravi roker!« je zakokodakala Renata. (Suhodolčan 2917: 98.)	
1. različica priredbe	2. priredba po testnem branju
Ranta je bil dobre volje. Še nikoli si ni žvižgal na poti v šolo. Pri trgovini s čevlji se je ustavil, se pogledal v izložbenem steklu in rekel: Jaz sem Ranta, veliki košarkar in veliki osvajalec! Mimo sta prišli Renata in njena prijateljica. Renata je rekla prijateljici: To je fant, o katerem sem ti govorila. Ali ni krasen?	Ranta je bil dobre volje. Na poti v šolo je žvižgal. Pri trgovini se je ustavil in se pogledal v steklo. Bil si je všeč. Ponosen je bil nase. Mimo sta prišli dve puncici. Ena je rekla drugi: To je tisti fant. Poglej, kako je lep.

V procesu testnega branja je pri učencih zmedo povzročilo tudi ime Renata, ki se pojavi v izvirnem besedilu v poglavju Ranta lepotec, saj je v zapisu zelo podobno imenu Ranta. Mnogi testni bralci v zapisu teh dveh imen sploh niso opazili razlike. Pri branju so se naslonili na besedo sprožilec, to je usvojeno in do takrat že ponotranjeno ime Ranta, tako da so ime Renata spontano prebrali kot Ranta. Medtem ko so nekateri celo opozorili, da gre za napako in da namesto Ranta piše Renata. Le redki so ta del besedila razumeli pravilno, se ob njem niso zmedli in ugotovili, da gre za dve imeni oziroma dva različna lika. V spodnji tabeli je prikazano, kako je bilo besedilo po testnem branju spremenjeno. Poleg tega, da je izpuščeno ime, so izpuščene tudi posamezne podrobnosti in je spremenjen oziroma izpuščen premi govor.

V nadaljevanju so predstavljene posamezne dileme, ki so se pojavljale ob prirejanju, in odločitve, ki so privedle do končne oblike priredbe. Prva dilema je bila, ali in kako vključiti v priredbo elemente slenga. Odločili smo se, da v Smodlakovem govoru določene slengovske izraze ohranimo. Ohranili oziroma vključili smo jih le nekaj, in sicer tiste, za katere smo presodili, da jih učenci poznajo (npr. kul, faca).

V izvirnem besedilu je ime Ranta sklanjano po ženski sklanjatvi. Sodobni pravopis priporoča sklanjanje moških imen, ki se končajo na -a, po moški. Glede na to, da gre za vzdevek, ki pomeni fižolovko in je tudi ta ženskega spola, smo po premisleku ohranili sklanjanje po ženski sklanjatvi. To tudi testnim bralcem ni povzročalo težav. Vsi so razumeli, da je Ranta fant. Natančno smo tudi pojasnili, da je vzdevek nastal na podlagi Rantine postave in njegove afinitete do fižola.

Šolski predmeti so danes poimenovani drugače, kot je navedeno v izvirnem besedilu. Npr. telovadba je šport, zemljepis je geografija, zato so v priredbi uporabljena sodobna poimenovanja. V besedilu je navedeno, da si učenci med poukom pošiljajo listke s sporočili. Pojavilo se je vprašanje, ali učenci to še zmeraj počno ali bi bilo bolj smiselno uporabiti SMS. Glede na to, da je uporaba telefonov med poukom v večini osnovnih šol prepovedana, smo se odločili ohraniti pošiljanje listkov tudi v priredbi. V Suhodolčanovem besedilu se pojavi izraz disko, ki ni več pogosto v rabi in ga osnovnošolci večinoma ne poznajo, zato smo ga nadomestili z zabavo.

Pomembno je, da v besedilih v lahkem branju navajajo točna dejstva, zato smo nekoliko priredili posamezne navedbe. V izvirnem besedilu je kot pravilen odgovor na vprašanje, koliko otokov sestavlja Havaje, navedeno, da Havaje sestavlja osem otokov. Glede na to, da Havaje sestavlja osem večjih in štiriindvajset manjših otokov, smo to navedli tudi v priredbi. V izvirnem besedilu je za poimenovanje naprave uporabljena beseda sesalec, ki je besedotvorno manj primerna in zato za uporabo v priredbi neustrezna. Učence navajamo na to, da so sesalci živa bitja, medtem ko je naprava za sesanje sesalnik. Zato smo besedo sesalec v priredbi nadomestili z besedo sesalnik.

2.2 Preverjanje razumevanja

Razumevanje je bilo preverjeno na vzorcu petdesetih učencev tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja (VIO), vključenih v prilagojeni program devetletne osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z GJM. V ta program se vključujejo predvsem učenci z zmernimi do težkimi GJM ter le redki z lažjimi. Pogosto imajo poleg GJM tudi pridružene motnje, med katerimi so najpogostejši primanjkljaji na posameznih področjih učenja, kamor sodi tudi disleksija. Sodelujoči učenci so bili stari od 12 do 17 let, njihova povprečna starost je bila 14 let. V raziskavi je sodelovalo 15 (30 %) deklet in 35 (70 %) dečkov. Gre za razmerje, ki je značilno za celotno populacijo učencev z GJM, kjer močno prevladujejo dečki (Golubović 2006).

V prvi fazi raziskave so učenci prejeli v branje začetni odlomek izvirnega besedila brez ilustracij. Sledila je analiza razumevanja prebranega, ki smo jo izvedli skozi individualne pogovore z učenci. Učencem je bilo postavljenih nekaj vprašanj, s katerimi nismo vplivali na njihovo razumevanje ali jih vodili pri odgovarjanju. Preverili smo, ali prepoznajo glavni lik, ga znajo okarakterizirati ter ali znajo povzeti dogajanje. Analiza je potekala s pomočjo vprašanj, ki smo jih sproti prilagajali posameznemu učencu in njegovim odzivom. Upoštevanji so bili tudi prosti komentarji in opažanja učencev. Učencem po pogovoru ni bila posredovana analiza odgovorov, tako da niso bili seznanjeni s pravilnimi odgovori oziroma ustreznimi interpretacijami besedila. Za nadaljevanje raziskave je bilo pomembno, da učenci sami ugotovijo, kaj so v izvirnem besedilu napačno razumeli.

V nadaljevanju raziskave so učenci dobili v branje vsebinsko enak odlomek v lahkem branju. Besedilo so tudi v tej fazi brali brez ilustracij. Sledili so individualni pogovori in primerjava razumevanja prirejenega odlomka z izvirnim. Ponovno je bilo preverjeno razumevanje z vprašanji ter beleženjem odgovorov in komentarjev vsakega od vključenih učencev.

Po analizi razumevanja odlomkov so učenci prebrali celotno besedilo v lahkem branju, ki so mu bile dodane tudi ilustracije. Po branju so individualno izpolnjevali vprašalnike. Z vprašalniki smo preverjali njihovo razumevanje in prepoznavanje določenih elementov besedila (prepoznavna in karakterizacija literarnih likov, prepoznavna dogajalnega prostora in časa), hkrati pa njihove občutke ob branju daljšega besedila.

3 Rezultati

V nadaljevanju so predstavljeni posamezni rezultati, ki so del širše raziskave branja in razumevanja literarnih besedil pri učencih z GJM.

3.2 Razumevanje izvirnega odlomka

Učenci so prebrali prvi dve poglavji izvirne povesti *Košarkar naj bo*. V prvem poglavju gre za predstavitev glavnega lika Rante. Pri tem je zelo metaforično in z veliko mero pretiravanja opisan njegov videz, prav tako pa tudi njegove navade in značaj. Gre za pomembno lastnost Suhodolčanovega sloga, ki sicer naredi njegova besedila privlačna in zabavna za mlade, medtem ko lahko ti elementi na bralce z GJM delujejo ravno nasprotno, saj težko presodijo, kdaj gre za dobesedni, kdaj pa za preneseni oziroma metaforični pomen.

Več literarnih likov se pojavi šele v drugem poglavju, ko pri Ranti doma pozvoni njegov prijatelj Smodlak in ga s svojim značilnim govorom seznanj, da ga v telovadnici čaka učitelj Salta, s katerim Ranta kasneje spoznava osnove košarke. V tem delu raziskave se je zelo jasno pokazalo, kako pomembno vlogo pri razumevanju besedila imajo naslovi poglavij, ki so v obravnavani povesti izrazito metaforični. Prvo poglavje je naslovljeno *Od dojenčka do velikana*, zato so mnogi učenci sklepali, da besedilo govori o velikanu, posamezni pa so v svoje razumevanje vpletli tudi dojenčka in tako dojenčka kot velikana navedli kot literarna lika.

Tabela 4: Razumevanje izvirnega besedila

Odgovori učencev v posameznih kategorijah	Pravilno		Delno pravilno		Napačno		Ne pozna odgovora	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Literarni liki	15	30 %	27	54 %	8	16 %	0	0 %
Glavni lik	26	52 %	20	40 %	4	8 %	0	0 %
Karakterizacija glavnega lika	21	42 %	15	30 %	10	20 %	4	8 %
Interpretacija dogajanja	2	4 %	12	24 %	30	60 %	6	12 %

V zgornji tabeli so prikazani rezultati, ki so pridobljeni z analizo intervjujev, izvedenih z učenci po branju prvih dveh poglavij izvirnega besedila. Pri analizi smo se osredinili na štiri kategorije, in sicer ali so učenci v besedilu prepoznali literarne like, ali med naštetimi liki prepoznajo glavni lik, ali znajo lik, ki so ga navedli kot glavnega, tudi okarakterizirati ter ali znajo ustrezno povzeti dogajanje. Tabela 4 prikazuje analizo razumevanja besedila po branju izvirnega odlomka po posameznih kategorijah.

Literarne like je pravilno navedla skoraj tretjina učencev. Kot pravilne smo upoštevali odgovore, v katerih so bili navedeni Ranta, Smodlak/prijatelj, Salta/učitelj in tudi drugi liki, ki se pojavijo, npr. mama, oče, hišnik. Če so učenci like neustrezno poimenovali ali dodali kak lik, ki se v besedilu ne pojavi, ali katerega izpustili, smo odgovor šteli kot delno pravilen. Delno pravilno je like naštel 21 (42 %) učencev. 8 (16 %) učencev je na vprašanje, katere osebe v besedilu nastopajo, odgovorilo napačno. Kot napačne smo šteli odgovore, ki so navajali like, ki se v besedilu ne pojavljajo, takšni odgovori so bili velikani, dojenček, superjunak, pošast, volkodlak in podobno. Nekaj učencev je navedlo velikana, saj je omenjen v naslovu. Posamezni so Ranto zaradi pretiravanja v opisu njegovih lastnosti dojeli kot superjunaka. Smodlaka pa so zaradi imena in specifičnega govora dojeli kot pošast, nekateri so ga poimenovali celo volkodlak ali dolgodlak.

Med literarnimi liki so se v odgovorih pogosto pojavile živali, ki so v uvodnem poglavju uporabljene zgolj v metaforičnem pomenu kot komparacije v povezavi z Rantinimi lastnostmi. Zato so posamezni učenci omenili, da besedilo govori o živalih in da je Rantina pomembna lastnost njegov pozitiven odnos do živali. Ranta je žirafam zavezoval kravate, hranil je ovce, igral se je z mačkami ipd. Tako so kot like navajali žirafe, kobilico, ovce ter črno in belo mačko. Povest se namreč začne z besedami: »To je zgodba o fantu, ki je bil tako velik, da bi lahko žirafam kravate

zavezoval« (Suhodolčan 2017: 5). V nadaljevanju sta omenjena tudi kobilica in lenivec: »Ko je jedel, je bil kobilica, ko se je najedel, pa je postal lenivec.« (Suhodolčan 2017: 7.) Kot primer Rantine lenobe in iznajdljivosti je v besedilu navedeno, da je za pomoč pri domačih opravilih zmeraj ponudil košnjo trave: »Stopil je do sosedu in povabil njegove ovce na malico. Ovce so v nekaj urah travnik temeljito pokosile.« (Suhodolčan 2017: 7.) Črna in bela mačka sta omenjeni ob opisu Rantine ravnodušnosti, saj je kot vzrok za svoje slabe ocene navajal srečanje s črno mačko: »Če je v šoli dobil cvek, je rekel, da je to pač usoda, vsega pa je kriva črna mačka, ki mu je zjutraj prečkala pot. Vendar se zaradi tega ni nič bolj učil, ampak je rekel: »Danes grem pa na cesto čakati belo mačko!«« (Suhodolčan 2017: 7).

Dobra polovica učencev je po branju uvodnih dveh poglavij vedela, da je Ranta glavni lik prebranega besedila. 20 učencev je na vprašanje, kdo je glavna oseba v besedilu, odgovorilo delno pravilno, kar pomeni, da so vedeli, kdo je glavni lik, niso pa ga znali poimenovati. Kot delno pravilni so upoštevani odgovori, kot so fant, velik fant, nekdo na R ipd. Le 8 učencev je na vprašanje odgovorilo napačno z navedbo drugega lika, najpogosteje lika, ki ga v besedilu ni (npr. velikan). Rezultati kažejo na to, da so učenci večinoma pravilno prepoznali glavni lik besedila.

Nekoliko več težav jim je predstavljala karakterizacija glavnega lika, vendar so tudi v tem delu raziskave učenci dosegli precej visoke rezultate. Predpostavljamo, da na to vpliva dejstvo, da je uvodno poglavje pravzaprav v celoti zgolj predstavitev glavnega lika. Četudi v njem prevladujeta metaforika in pretiravanje, so bistvene lastnosti lika jasno izpostavljene. 21 učencev je Ranto po prebranem uvodnem delu besedila ustrezno okarakteriziralo. Prevladovala so lastnosti: visok, suh, len, veliko je ipd. Delno ustrezne lastnosti je Ranti pripisalo 15 učencev. Kot delno pravilne smo upoštevali odgovore, kjer je bila Ranti dodana kakšna lastnost, ki v besedilu ni izražena ali je napačno delno interpretirana. Petina odgovorov je bilo napačnih. To so bili odgovori, ki so Ranto označili kot velikana ali superjunaka z nadnaravnimi sposobnostmi, dva učenca sta celo mislila, da je Ranta neka žival, eden od njih je mislil, da je to lenivec. Le štirje učenci odgovora niso poznali.

Kljub temu da so učenci večinoma prepoznali, da besedilo govori o dečku Ranti, ki je bil velik, suh in len, se je njihovo razumevanje, predvsem v drugem poglavju, izgubilo oziroma pri mnogih prešlo v napačno interpretacijo dogajanja. Le dva učenca sta dogajanje povzela pravilno. Slaba četrtina učencev je dogajanje

interpretirala delno pravilno z manjšimi zastranitvami, medtem ko je kar 30 učencev dogajanje razumelo napačno. Šest jih je navedlo, da dogajanja sploh niso razumeli in da ga ne znajo povzeti.

Interpretacije dogajanja so bile zelo različne in pogosto precej oddaljene od dejanskega dogajanja. Mnogi učenci so Smodlaka zaradi njegovega govora dojeli kot izrazito negativen lik. Na to je vplivala tudi asociacija, ki jo je sprožilo njegovo ime. Povezovali so ga z volkodlakom in pošastjo. Pogoste so bile tudi napačne interpretacije zaradi glagola pospraviti v pomenu pojediti v povedi »Ranta je pravkar pospravil svojo običajno malico« (Suhodolčan 2017: 8). Učenci so razumeli, da je v besedilu opisano, kako je Ranta po jedi za seboj pospravil.

Učenci so svoje razumevanje besedila naslonili na posamezne besede (sprožilce), ki so jih prepoznali in jih razumeli dobesedno, kar jih je privedlo do napačne interpretacije dogajanja. Tako so npr. besedno zvezo »pospravil je svojo običajno malico« povezali s pospravljanjem posode. Beseda embalaža je v besedilu uporabljena kot metafora za obleko (»namakni na kosti nekaj embalaže« (Suhodolčan 2017: 8)), ki jo uporabi Smodlak, a pri učencih je v povezavi s prej omenjenim pospravljanjem sprožila asociacijo na pospravljanje embalaže in ostankov hrane.

Niso dojeli, da so Rantine lastnosti opisane s humornim pretiravanjem, pač pa so jih mnogi razumeli dobesedno in zato realistično dogajanje razumeli kot fantastično. Pogosto so Smodlaka zaradi njegovega načina govora dojemali kot negativen lik, nekateri so ga zaradi imena zamenjali za volkodlaka oziroma pošast, kar je pri enem učencu sprožilo tudi asociacijo na leteči krožnik in vesoljce.

Izjemno težavno je bilo razumevanje dela besedila, ki ga navajamo v nadaljevanju.

Ko se je zadovoljen odpravljaj v svojo sobo na prežvekovanje, je pozvonilo. **Na zvoncu je visel** Smodlak. Za tega majhnega kuštravca je Rantina mama pravila, da govori najbolj nerazumljive besede na vsem svetu in **da bi še Kitajca prej pogruntal** kot pa njega.

Ko je Ranta odprl vrata, mu je Smodlak takoj **napolnil ušesa**: »Ej, suhi, Salta je zatežil, da se moraš **od šuba namalat** pri njem, da bosta **gumo mrcvarila** in jo **natepavala skoz rinko!**« (Suhodolčan 2017: 8.)

Besedne zveze, ki so učencem povzročale težave pri razumevanju, so v navedku označene krepko. V tem delu besedila se pojavi naenkrat ogromno izrazov, ki jih učenci ne poznajo, saj izvirajo iz narečja, hkrati pa so uporabljeni metaforično (npr. namalat, pogruntal, natepavala, rinka). Prav tako so uporabljene posamezne besedne zveze (viseti na zvoncu, pogruntati Kitajca), ki dodatno otežijo razumevanje.

Ob koncu pogovora je bil vsak od učencev pozvan, naj na petstopenjski lestvici ovrednoti svoje mnenje o besedilu in občutke ob branju besedila. Podane so bile štiri trditve, učenci pa so se opredelili, koliko določena trditev zanje drži. Njihovi odgovori so povzeti v spodnji tabeli.

Tabela 5: Občutki po branju izvirnega besedila

Trditve	Odgovori					Skupaj
	Sploh ne.	Ne najbolj.	Srednje.	Kar precej.	Zelo.	
Besedilo se mi je zdelo težko.	3 (6 %)	7 (14 %)	15 (30 %)	16 (33 %)	9 (18 %)	50 (100 %)
Besedilo mi je bilo všeč.	8 (16 %)	15 (30 %)	18 (26 %)	5 (10 %)	4 (8 %)	50 (100 %)
Branje mi je bilo prijetno.	18 (36 %)	8 (16 %)	17 (34 %)	3 (6 %)	4 (8 %)	50 (100 %)
Bral bi več takih besedil.	25 (50 %)	8 (16 %)	10 (20 %)	5 (10 %)	2 (4 %)	50 (100 %)

Iz odgovorov je razvidno, da je polovica učencev besedilo ovrednotila kot težko. Slabi tretjini učencev se je besedilo zdelo srednje težko, medtem ko je petina učencev presodila, da besedilo ni težko. Besedilo je bilo všeč slabi petini učencev, srednje všeč je bilo dobri četrtini, nekoliko manj kot polovica učencev pa je izrazila negativno mnenje o besedilu. Prijetno počutje ob branju je izrazilo le 7 učencev. Kot srednje je svoje občutke ob branju opredelilo 17 učencev, medtem ko je več kot polovica učencev svoje občutke ob branju označila kot neprijetne. Le 7 učencev bi ponovno poseglo po podobnem besedilu. Petina jih je svoj interes za branje podobnih besedil označila kot srednji, medtem ko sta kar dve tretjini učencev izrazili, da takih besedil ne bi brali.

Rezultati kažejo na to, da učenci besedila v večini sicer niso označili kot izrazito zahtevnega, a izvedena analiza razumevanja je pokazala, da njihovi občutki pri oceni zahtevnosti niso relevantni. Izraziteje so se pokazali negativni občutki pri zadnjih treh trditvah. Večina učencev je izrazila negativne občutke ob branju, kar kaže tudi

na zahtevnost in nerazumevanje besedila. Prav tako je odstotek učencev, ki podobnih besedil ne bi več brali, zelo velik, iz česar je razvidno, da s prezahtevnimi besedili pri učencih lahko upada tudi bralna motivacija.

3.3 Razumevanje priredbe v lahkem branju

Prvi odzivi učencev na prirejeno besedilo so bili zelo raznoliki. Mnogi so sami od sebe glasno izrazili, da je to zdaj nekaj čisto drugega, da gre za popolnoma drugo zgodbo. Nekatere je bilo celo sram, ko so ugotovili, kaj so v prejšnjem odlomku narobe razumeli. Največ jih je bilo presenečenih, ko so ugotovili, da je Smodlak Rantin prijatelj in ne nasprotnik. Po tem branju je bilo razumevanje dogajanja skoraj brezhibno. Razumeli so, da je Smodlak pozitiven lik, ki Ranto spodbuja. Razumeli so, da gre za realistično dogajanje, da je Ranta fant, ki se uči igrati košarko.

Učenci so se med branjem sprostili in se celo nasmejali, medtem ko je branje izvirnika v njih sprožilo zmedo in nelagodje. Skoraj vsi učenci so na vprašanje, katero besedilo bi raje prebrali v celoti, odgovorili, da bi raje brali besedilo v lahkem branju, saj je to besedilo bolj razumljivo. Po branju odlomka v lahkem branju so bili ponovno izvedeni individualni pogovori z učenci. V tabeli 6 so navedeni rezultati po branju odlomka v lahkem branju.

Tabela 6: Razumevanje odlomka v lahkem branju

Odgovori učencev v posameznih kategorijah	Pravilno		Delno pravilno		Napačno		Ne pozna odgovora	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Literarni liki	32	64 %	16	32 %	2	4 %	0	0 %
Glavni lik	48	96 %	2	4 %	0	0 %	0	0 %
Karakterizacija glavnega lika	47	94 %	2	4 %	0	0 %	1	2 %
Interpretacija dogajanja	47	94 %	2	4 %	1	2 %	0	0 %

Iz tabele 6 je razvidno, da so učenci odlomek v lahkem branju veliko bolje razumeli v primerjavi z izvirnim. Dobri dve tretjini učencev je pravilno navedlo in poimenovalo literarne like. Kot pravilni so bili upoštevani odgovori, ki so navajali Ranto, mamó, Smodlaka in Salto, ki se v tem delu besedila pojavijo. Dobra tretjina učencev je odgovorila delno pravilno. V to so vštetí odgovori, ko učenci niso prepoznali katerega od likov, likov niso znali poimenovati ali so dodatno navedli kak lik, ki v besedilu ni omenjen. Napačno sta odgovorila le dva učenca. Glavni lik je

prepoznalo in ustrezno poimenovala velika večina učencev. Le dva sta odgovorila delno pravilno, saj Rante nista znala poimenovati, vedela pa sta, da je glavni lik fant, ki je velik in suh. Večina učencev je glavni lik tudi ustrezno okarakterizirala. Le dva odgovora sta bila opredeljena kot delno pravilna, saj sta Ranti pripisala lastnosti, ki zanj niso značilne. Eden od učencev na vprašanje ni odgovoril. Korektno je dogajanje v odlomku interpretirala večina učencev. Le dva sta dogajanje povzela z manjšimi zastranitvami. Eden od učencev je dogajanje povzel napačno.

Po branju uvodnih odlomkov v lahkem branju so bili učenci motivirani za branje celotnega besedila, saj so imeli zelo pozitivne izkušnje po izvedbi druge faze raziskave. Besedilo so učenci brali pri več zaporednih urah slovenščine, ki so si sledile v enem tednu. Po branju so učenci izpolnili vprašalnik, s katerim smo preverjali njihovo razumevanje. Vprašalnik je obsegal več vprašanj, a v tem prispevku predstavljamo samo rezultate vprašanj, ki so se nanašala na razumevanje, prepoznavo in karakterizacijo likov ter prepoznavo dogajalnega prostora in časa.

S prvim vprašanjem smo preverili, ali učenci menijo, da so besedilo razumeli. Ponudili smo jim štiri možnosti, učenci pa so izbrali eno od njih. Na vprašanje, ali so besedilo razumeli, je večina učencev odgovorila, da so razumeli vse. Le desetina jih je odgovorila, da so razumeli veliko, dva učenca sta odgovorila, da nista razumela vsega. Nihče izmed učencev ni odgovoril, da besedila ni razumel. Rezultat kaže na to, da so učenci imeli o svojem razumevanju besedila dobro mnenje. Z naslednjimi vprašanji je bilo preverjeno, ali njihova ocena razumevanja drži, torej, ali so besedilo resnično razumeli.

Prvo vprašanje tega sklopa je preverjalo, ali učenci prepoznajo glavni lik povesti. Na vprašanje, kdo je glavni lik povesti, so vsi učenci odgovorili pravilno in kot glavni lik prepoznali Ranto. Od tega je 48 učencev Ranto tudi ustrezno poimenovalo z osebnim imenom oziroma njegovim vzdevkom, le dva učenca sta ga poimenovala z občnim imenom košarkar.

Naslednje vprašanje je preverjalo, ali učenci prepoznajo stranske literarne like, ki se pojavijo v povesti. Vprašanje je bilo odprtega tipa. Učenci so morali naštetih tri like, ki se poleg Rante pojavljajo v besedilu. Na prvem mestu po pogostosti omenbe je Metka, ki jo je navedla večina učencev, takoj za njo je Smodlak, ki ga je omenilo 43 učencev. Sledita mama, ki jo je omenilo 20 učencev, in trener Mirt, ki ga je omenilo

18 učencev. V to so všteti tudi odgovori Mirt, trener in učitelj Mirt. Očeta je omenilo 9 učencev. Duška je kot stransko osebo omenilo 11 učencev. Učitelja športa Salto so omenili štirje učenci in učitelja geografije sta omenila dva učenca. Dva sta omenila tudi Rantino sestrično Petro. Tini Trska, dedek in zobozdravnik so bili omenjeni po enkrat.

Rezultati kažejo na dobro prepoznavo stranskih oseb, saj sta Metka in Smodlak osebi, ki imata poleg Rante vodilno vlogo v besedilu. Izbira tretje stranske osebe pa je bolj stvar posameznikovega doživljanja besedila. Vsekakor so navedbe mame, trenerja Mirta, učitelja Salte in Duška ustrezne. Slaba petina učencev je navedla tudi očeta, ki sicer v besedilu nima vidnejše vloge. Tako je mogoče zaključiti, da so učenci stranske like pripovedi ustrezno prepoznali.

V nadaljevanju je bilo preverjeno, ali učenci po branju priredbe prepoznajo lastnosti književnih oseb. Najprej smo preverili, katere lastnosti bi pripisali glavnemu literarnemu liku Ranti. Na voljo so imeli sedemnajst lastnosti, med katerimi so morali izbrati tri, ki najbolj opišejo Ranto.

Vsi učenci so izbrali po tri možnosti. Med izbranimi odgovori prednjačita pridevnika visok in suh, ki sta tudi najbolj reprezentativni lastnosti Rantinega videza. Prvega je izbralo 44 (88 %) učencev, drugega pa 43 (86 %). Od tega je 29 (78 %) učencev izbralo oba pridevnika. Sledi pridevnik len, ki ga je izbralo 20 (40 %) učencev. 15 (30 %) učencev (30 %) je Ranto označilo z vsemi tremi prvouvrščenimi pridevniki (visok, suh in len). 14 (28 %) učencev je izbralo opis dober športnik. Kot smešnega je Ranto opisala petina (20 %) učencev, kot nerodnega 7 (14 %), kot sramežljivega 5 (10 %), kot hitrega 2 (6 %) ter kot močnega 2 (4 %). Pridevnik požrešen in opis slab športnik je izbral po en učenec, medtem ko lastnosti počasen, debel, nesramen, majhen, čudno govori in nasilen ni izbral nihče. Rezultati kažejo na to, da so vsi učenci Ranto ustrezno okarakterizirali. Poleg njegovih zunanjih lastnosti so ustrezno izbrali tudi karakterne.

Naslednje vprašanje se je nanašalo na lastnosti Smodlaka. Učenci so izbirali med 16 ponujenimi lastnostmi. Izbrati so morali tri, ki bi mu jih pripisali. Rezultati so v tem primeru nekoliko bolj razpršeni kot pri karakterizaciji glavnega lika.

Največ (68 %) učencev je izbralo pridevnik prijazen, sledi pridevnik smešen, ki ga je izbralo 30 (60 %) učencev. Na tretjem mestu je pridevnik majhen, ki ga je izbralo 20 (40 %) učencev. 18 (36 %) učencev je menilo, da Smodlak smešno govori. Po 9 (18 %) učencev ga je označilo kot dobrega športnika, nerodnega in slabega športnika. Sedem (14 %) jih je menilo, da je Smodlak močan, pet (10 %), da je len, ter po trije (6%), da je nesramen in nasilen. En učenec (2 %) je menil, da je požrešen in sramežljiv. Pridevnikov debel in počasen ni izbral nihče. Analiza rezultatov kaže na to, da je bila karakterizacija Smodlaka za učence v primerjavi s karakterizacijo glavnega lika nekoliko zahtevnejša, saj njegove lastnosti v besedilu niso neposredno izražene. Kljub temu pa rezultati kažejo na to, da je večina učencev tudi ta literarni lik ustrezno okarakterizirala. Smodlak je bil že v prvi fazi lik, ki je učencem povzročal največ težav, saj so ga zaradi njegovega načina govorjenja mnogi označili kot negativen lik. Po trije učenci so mu tudi po branju priredbe pripisali negativni lastnosti (nesramen in nasilen), za kateri ne moremo reči, da sta zanj reprezentativni.

Naslednje vprašanje je preverjalo, katere lastnosti bi učenci pripisali Metki. Tudi v tem primeru so učenci izmed šestnajstih ponujenih morali izbrati tri lastnosti. Rezultati kažejo na to, da so učenci imeli s karakterizacijo Metke mnogo manj težav kot s karakterizacijo Smodlaka. Zaznali so jo kot lik z izrazito pozitivnimi lastnostmi, kar je tudi ustrezna karakterizacija. Velika večina (92 %) učencev je Metko označila kot lepo. Sledi pridevnik prijazna, ki ga je izbralo 42 (84 %) učencev. 31 (62 %) učencev je Metko označilo kot dobro učenko. Sledita pridevnika mirna, ki ga je izbralo (22 %), in rdečelasa, ki ga je izbralo 31 (20 %). Po dva učenca (4 %) sta izbrala pridevnika svetlolasa in temnolasa, ki pa sta glede na to, da je Metka v besedilu opisana kot rdečelaska, neustrezni. Negativnih lastnosti, ki so bile ponujene (lena, našminkana, slaba učenka, nesramna, počasna, nasilna in nerodna), ni izbral nihče.

Naslednje vprašanje, ki se je glasilo, kdaj se zgodba dogaja, se je nanašalo na prepoznavo dogajalnega časa. Vprašanje je bilo zastavljeno tako, da so učenci morali izbrati dva od sedmih ponujenih odgovorov. Ponujeni so bili odgovori celo šolsko leto, poleti, spomladi, jeseni, pozimi, v sodobnem času in v starih časih. Na ta način smo preverjali, ali učenci zaznajo, da gre za daljše časovno obdobje (celotno šolsko leto) in da gre za sodoben čas. Posebej so bili opozorjeni na to, da se opredelijo, ali se dogajanje odvija v sodobnih ali starih časih ter ali se odvija celotno šolsko leto ali le v enem od letnih časov.

Večina (94 %) učencev je pravilno določila, da se je dogajanje odvija v sodobnem času, le dva učenca sta menila, da gre za dogajanje v starih časih. 40 (80 %) učencev je pravilno odgovorilo, da se dogajanje odvija skozi vse šolsko leto. Le šest (12 %) jih je menilo, da se celotna zgodba odvija poleti, štirje 8 %, da se odvija spomladi, ter le en učenec (2 %) je menil, da se zgodba odvija jeseni. Velika večina učencev je prepoznala, da gre za dogajanje v sodobnem času, ki se odvija skozi vse šolsko leto. Obe opredelitvi so ustrezno navedle štiri petine (80 %) učencev.

Naslednje vprašanje je bilo odprtega tipa in je preverjalo, ali učenci prepoznajo dogajalni prostor. Vprašanje, kje se zgodba dogaja, je imelo tudi podvprašanje, ali se dogaja vse na enem mestu. Na ta način smo učence pozvali k razmisleku in vsi so navedli več dogajalnih prostorov. V povprečju so učenci navedli po tri dogajalne prostore, med katerimi je na prvem mestu šola, ki jo je navedla velika večina učencev (96 %). Na drugem mestu je Rantin dom oziroma hiša, kar je navedlo 39 učencev (77 %). Telovadnico je navedlo nekoliko več kot polovica (26 %) učencev. Sledi igrišče z 18 (36 %) navedbami. Šest (12 %) učencev je navedlo park in pet (10 %) jih je navedlo smučišče. Po štirje (8 %) so navedli gostilno in klub. Po trije (6 %) so navedli bolnišnico, tekmo in splošno poimenovanje zunaj. Dva učenca (4 %) sta omenila disko oziroma plesišče. Eden (2 %) je navedel slaščičarno in prav tako eden (2 %) je navedel most. Dogajalnih prostorov v povesti je več. Dogajanje se večinoma odvija v šoli, pri Ranti doma in v telovadnici ter na igrišču, kar je prepoznala tudi večina učencev. Posamezniki so navedli tudi druge dogajalne prostore, ki se pojavijo v določenih poglavjih. Vse navedene odgovore lahko ovrednotimo kot pravilne.

Tabela 7: Občutki po branju prirejenega besedila

Trditve	Odgovori					
	Sploh ne.	Ne najbolj.	Srednje.	Kar precej.	Zelo.	Skupaj
Besedilo mi je bilo všeč.	0	1 (2 %)	5 (10 %)	22 (44 %)	22 (44 %)	50 (100 %)
Branje je bilo prijetno.	1 (2 %)	1 (2 %)	8 (16 %)	14 (28 %)	26 (52 %)	50 (100 %)
Besedilo je dovolj preprosto.	0 (0 %)	1 (2 %)	3 (6 %)	8 (16 %)	38 (76 %)	50 (100 %)
Bral bi več takih besedil.	5 (10 %)	3 (6 %)	9 (18 %)	9 (18 %)	24 (48 %)	50 (100 %)

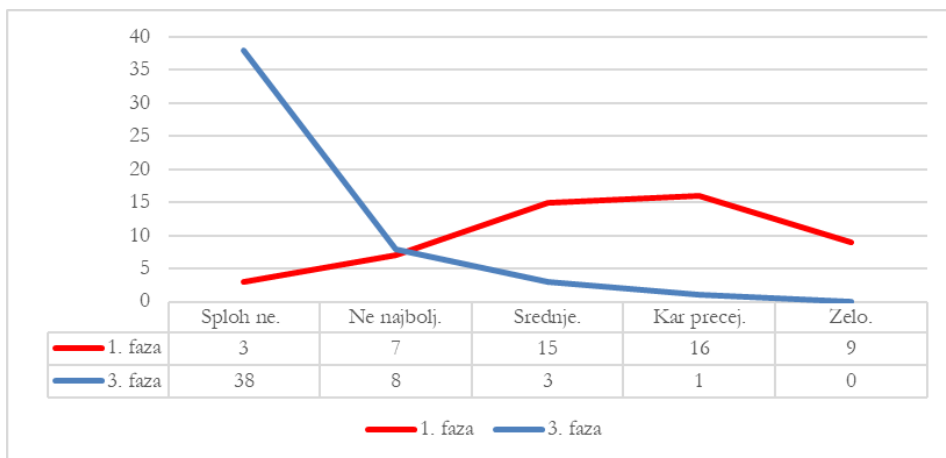

V sklepnem delu vprašalnika smo ugotavljali, kakšni so občutki učencev po branju prirejenega besedila. Ta del vprašalnika je bil zastavljen tako, da so učenci na petstopenjski lestvici izbrali, koliko določena trditev zanje drži. Podali smo štiri trditve, in sicer besedilo mi je bilo všeč, branje mi je bilo prijetno, besedilo je dovolj preprosto ter bral bi več takih besedil. Rezultati so predstavljeni v zgornji tabeli.

Na podlagi podatkov, prikazanih v tabeli 7, je mogoče zaključiti, da so občutki učencev ob branju večinoma pozitivni. Besedilo jim je bilo všeč in ob branju so se počutili prijetno. Besedilo so ocenili kot dovolj preprosto in izrazili interes za branje podobnih besedil. Večini učencev je bilo besedilo všeč, le nekaj učencev je besedilo ovrednotilo kot srednje in le eden je ocenil, da mu besedilo ni najbolj všeč. Prijetne občutke ob branju so izrazile kar štiri petine učencev. 8 učencev je občutke opredelilo kot srednje, medtem ko sta le dva izrazila negativne občutke ob branju. Z naslednjo trditvijo je bilo preverjeno, ali je bilo besedilo dovolj preprosto za branje. Pri tem je večina ocenila, da je besedilo dovolj preprosto. Trije so besedilo opredelili kot srednje preprosto in le eden je menil, da besedilo ni najbolj preprosto. Interes za branje podobnih besedil sta izrazili dve tretjini učencev. Slaba petina jih je svoj interes opredelila kot srednji, 8 učencev pa podobnih besedil ne bi bralo. Rezultati nakazujejo, da sta bili razumevanje in doživljanje besedila pri učencih po tretji fazi veliko boljši, kot sta bili po branju uvodnih poglavij v izvirniku, kar smo preverili ob zaključku prve faze.

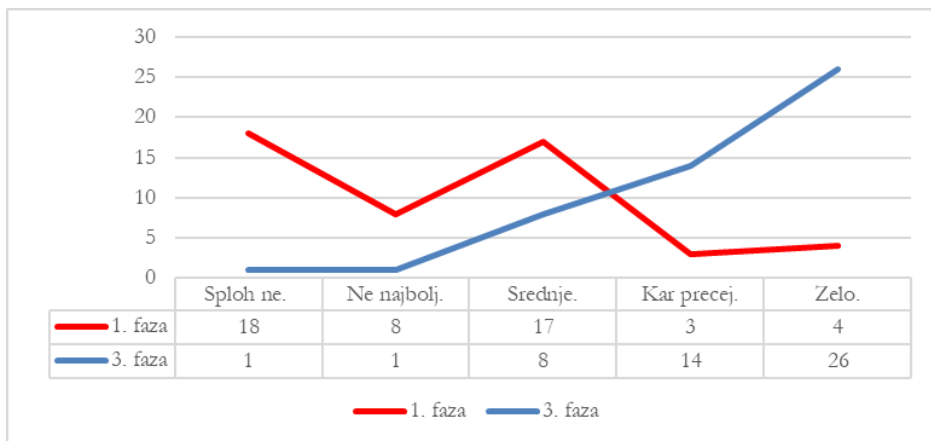
4 Zaključek

Razumevanje prvih dveh poglavij iz izvirne povesti *Košarkar naj bo!* v prvi fazi raziskave je bilo zelo slabo, zaradi česar veliko učencev ni prepoznalo niti literarnih likov in ni znalo povzeti dogajanja. Po branju povesti v prirejeni obliki se je njihovo razumevanje bistveno izboljšalo. Večinoma so prepoznali in ustrezno okarakterizirali literarne like, prepoznali so dogajalni prostor in čas ter dogajanje tudi ustrezno razumeli. Medtem ko se jim je besedilo v izvirni obliki zdelo težko, so besedilo v lahkem branju označili kot nezahtevno. Na spodnjem grafu je prikazana primerjava, kako so učenci ocenili težavnost branja v prvi fazi, po branju odlomka iz izvirnega besedila, ter kako v tretji fazi, ko so prebrali celotno besedilo v lahkem branju.

Slika 1: Zaznavanje besedila kot težkega

Grafični prikaz nakazuje na to, da je bilo branje prirejenega besedila za učence preprostejše in hkrati razumljivejše. S tem, ko so učenci besedilo razumeli, so se ob branju tudi bolje počutili, medtem ko je branje izvirnega odlomka v njih sprožalo negativne občutke. Besedilo so zaznali kot težko in večini učencev ni bilo všeč, zato ga ne bi ponovno brali. Njihove občutke smo ponovno testirali po branju celotnega besedila v lahkem branju v tretji fazi raziskave, kjer so bili ti veliko bolj pozitivni, lahko bi jih označili kot diametralno nasprotni. Na sliki 2 je grafično prikazana primerjava, kako so učenci rangirali trditev, branje mi je bilo prijetno, v prvi in tretji fazi raziskave.

Slika 2: Branje mi je bilo prijetno

Na sliki 2 je razvidna velika razlika v občutkih med prvo (branje izvirnega odlomka) in tretjo fazo (branje celotne povesti v lahkem branju). V primerjavi s prvo fazo so bili občutki v tretji fazi prijetnejši. Sklepamo lahko, da bodo učenci, ki ob branju doživljajo pozitivne občutke, tudi v prihodnje raje posegali po literarnih besedilih. Rezultati raziskave nakazujejo na to, da s priredbami literarnih besedil v lahko branje nedvomno pripomoremo k boljšemu razumevanju besedil in posledično tudi povečamo bralno motivacijo otrok z GJM, ki sicer branje literarnih besedil zaradi njihove težavnosti pogosto zavračajo.

Podobno, kot kažejo rezultati naše raziskave, sta ugotavljali tudi Morgan in Moni (2008), in sicer, da je za mladostnike s posebnimi potrebami in/ali učnimi težavami za doseganje bralnega razumevanja potrebna uporaba posebej zasnovanih ter prilagojenih učnih strategij in virov. Skrbna izbira in uporaba ustreznih virov je ključnega pomena, da se tem učencem omogoči interakcijo z literarnimi besedili na pozitiven, prijeten in smiseln način. Izziv za učitelje, ki poučujejo te otroke, pa je premagati omejeno razpoložljivost ustreznih virov. S podobnim izzivom se srečujemo tudi v Sloveniji, zato smo izvedli raziskavo, s katero smo dokazali smiselnost prirejanja besedil za populacijo učencev z GJM ter prikazali postopke prirejanja, s čimer postavljamo smernice priprave kakovostnih priredb ter njihove uporabe pri razvijanju branja, bralnega razumevanja in interesa za branje pri učencih z GJM.

Literatura

- Ursula BREDEL in Christiane MAAß(ur.), 2016: *Leichte Sprache, Theoretische Grundlagen; Orientierung für Praxis*. Berlin: Dudenverlag.
- Rachel CARROLL, 2009: *Adaptation in Contemporary Culture: Textual Infidelities*. London/New York: Bloomsbury Publishing.
- Jan DE JONG, 2019: The changing profile of Specific Language Impairment. V *Handbook of Communication Disorders* (ur. Bar-On, Amalia in Ravid, Dorit). Bostin/Berlin: Walter de Gruyter.
- Slavica GOLUBOVIĆ, 2006: *Razvojni jezički poremećaji*. Beograd: Društvo Defektologa Srbije.
- Meta GROSMAN, 2004: *Zagovor branja. Bralci in književnost v 21. stoletju*. Ljubljana: Založba Sophia.
- Meta GROSMAN, 2006: *Razvežnost branja*. Ljubljana: Karantanija.
- Guidelines for easy-to-read materials. Library Services to People with Special Needs Section*. <<https://www.ifla.org/publications/guidelines-for-easy-to-read-materials>>. (Dostop 13. 3. 2024.)
- Dragica HARAMIJA, 2012: *Nagrajene pisave: opusi po letu 1991 nagrajenih slovenskih mladinskih pripovednikov*. Murska Sobota: Franc-Franc.
- Dragica HARAMIJA, 2013: Narečna mladinska proza. *Dialekta 2013: programska knjižica*. Murska Sobota: Franc-Franc. 8–20.

- Dragica HARAMIJA, 2017: Lahko branje. Jesenšek, Marko (ur.) *Med didaktiko slovenskega jezika in poezijo. Zora 119*. Maribor: Filozofska fakulteta UM.
- Dragica HARAMIJA in Janja BATIČ, 2016: Celostno branje slikanic kot izhodišče za branje odraslih z motnjami v duševnem razvoju. *Jezik in slovstvo*. 1/2016. 35–45.
- Dragica HARAMIJA, in Tatjana KNAPP, 2019a: *Nasveti za lahko branje v slovenščini. Uvod*. Podgorje pri Slovenj Gradcu: Zavod Risa.
- Dragica HARAMIJA in Tatjana KNAPP, 2019b: *Lahko branje za strokovnjake*. Podgorje pri Slovenj Gradcu: Zavod Risa.
- Dragica HARAMIJA in Tina VRŠNIK PERŠE, 2023: Inkluzija in lahko branje. Jožef Beg, Jožica, Hočevar, Mia in Kočnik, Neža (ur.): *Naslanjanje raznolikosti v jeziku in književnosti*. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije. 299–309.
- Dragica HARAMIJA, Tatjana KNAPP in Saša FUŽIR, 2019: *Nasveti za lahko branje v slovenščini. Pravila*. Podgorje pri Slovenj Gradcu: Zavod Risa.
- Linda HUTCHEON, 2006: *A Theory of Adaptation*. New York: Taylor & Francis Group.
- Konvencija o pravicah invalidov: mednarodni sporazum o pravicah invalidov, 2008. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Invalidi/Konvencija/Konvencija_LB.pdf>. (Dostop 20. 6. 2024.)
- Janko KOS, 2001: *Literarna teorija*. Ljubljana: DZS.
- Boža KRAKAR VOGEL, 2020: *Didaktika književnosti pri pouku slovenščine*. Ljubljana: Založba Rokus Klett.
- Ida MLAKAR, 2013: Kaj je kakovostna literarna priredba? *Knjižničarske novice* 23 (1/2), str. 8–9.
- Miha MOHOR, 2013: Priredbe literarnih del za mladino. *Revija za elementarno izobraževanje*, letnik 6, 2/3, 213–221.
- Maria NIKOLAJEVA, 1996: *Introduction to the Theory of Children's Literature*. Tallin: Pedagogical University.
- Uradni list RS, 2021: *Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025*. 94/21.
- Igor SAKSIDA, 2017: Književnost je vic. V Primož Suhodolčan: *Košarkar naj bo!*. Ljubljana: Karantanija.
- Igor SAKSIDA, 1999: Književnost je vic. V Primož Suhodolčan: *Kolesar naj bo!*. Ljubljana: Karantanija.
- Zohar SHAVIT, 1986: *Translation of Children's Literature*. London: The University of Georgia Press.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja. Dostop 8. 6. 2024 na www.fran.si.
- Primož SUHODOLČAN, 2017: *Košarkar naj bo!*. Ljubljana: Karantanija.
- Nika VIZJAK PUŠKAR, 2017: Priredbe in skrajšave literarnih besedil, primerne za otroke z govorno-jezikovnimi motnjami. *Jezik in slovstvo* 62/4. 3–16.
- Nika VIZJAK PUŠKAR, 2018: Pomen prilagajanja in prirejanja leposlovja za učence z motnjami sluha in govorno-jezikovnimi motnjami. *Inkluzivno izobraževanje* 1/3–4. 58–63.
- Nika VIZJAK PUŠKAR, 2023: Odzivi učencev z govorno-jezikovnimi motnjami na priredbo Levstikovega Martina Krpana z Vrha v lahko branje. *Jezik in slovstvo* 68/3. 31–42.
- Barbara ZORMAN, 2021: Slovenska mladinska proza med posnemanjem dejanskega in ustvarjanjem možnih svetov. *Primerjalna književnost*, 44/3. 97–114.